

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 29. srpna 2024 ve věci č. 24622/22 – *Pasquinelli a ostatní proti San Marinu*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že pracovní omezení uložená zdravotním a zdravotně-sociálním pracovníkům v důsledku odmítnutí očkování proti onemocnění Covid-19 sledovala legitimní cíl a nevybočila z širokého prostoru státu pro uvážení v oblasti zdravotní politiky. Soud proto neshledal porušení článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé byli zdravotními a zdravotně-sociálními pracovníky zaměstnanými v Ústavu sociálního zabezpečení. Během pandemie onemocnění Covid-19 byli svým zaměstnavatelem na základě zákona vyzváni, aby se dostavili k očkování, což ale odmítli. Zákon v případě odmítnutí očkování vyžadoval reorganizaci služeb neočkovaných pracovníků tak, aby se minimalizoval jejich kontakt s klienty zaměstnavatele. Pokud takový postup nebyl možný, mohli být zaměstnanci dočasně přeřazeni na jiné pracovní místo v rámci zaměstnavatele či na jiné volné místo ve veřejné službě. Pokud takové přeřazení nebylo možné, nebo pokud jej pracovník odmítl, výkon služby mohl být dočasně pozastaven. Pakliže pracovník po dobu pozastavení výkonu služby vykonával veřejně prospěšné práce, byl mu poskytnut finanční příspěvek, pokud ale výkon těchto prací odmítl, byl příspěvek odebrán. Výše uvedená omezení se týkala i stěžovatelů. Někteří z nich napadli danou právní úpravu na Ústavním soudě, avšak neúspěšně.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že povinnost očkovat se proti onemocnění Covid-19 uložená jim jakožto zdravotním a zdravotně-sociálním pracovníkům a následky, které museli v důsledku odmítnutí očkování nést, jsou v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

a) K rozsahu stížnosti

Z judikatury Soudu plyne, že o dobrovolné očkování se jedná tehdy, pokud stát nenutí osoby se tomuto očkování podrobit, ať už přímo či nepřímo, tj. uložením sankcí těm, kteří očkování neabsolvovali; na tuto situaci se článek 8 Úmluvy nevztahuje (*Baytüre a ostatní proti Turecku*, č. 3270/09, rozhodnutí ze dne 12. března 2013, § 24, 30 a 31). Naopak, hrozí-li za nepodrobení se očkování sankce, může se jednat o zásah do práva na respektování soukromého života, a to i pokud stěžovatel očkování neabsolvoval a ani k tomu nebyl nucen, avšak nesl přímé důsledky svého odmítnutí podrobit se očkování, jako např. když byl neočkovanému dítěti odepřen přístup do mateřské školy, resp. jeho rodič byl za to pokutován (*Vavříčka a ostatní proti České republice* (č. 47621/13 a 5 dalších, rozsudek velkého senátu ze dne 8. dubna 2021, § 263–264).

V projednávané věci Soud shledal, že se jednalo o systém dobrovolného očkování. Za odmítnutí očkování totiž nebyly stanoveny žádné zákonné sankce, ani nevedlo k jiným automatickým důsledkům pro neočkované. Příslušný zákon stanovil pouze potenciální důsledky: pokud bylo možné omezit kontakt neočkovaného personálu s klienty zaměstnavatele, tento personál zůstal na svých pozicích; k dalším krokům se přistoupilo pouze tehdy, nebylo-li to možné. To případ odlišuje od věci *Vavříčka a ostatní proti České republice* (cit. výše), ve kterém odmítnutí očkování vedlo k přímým důsledkům pro stěžovatele. Soud se proto ve svém rozhodnutí zabýval pouze specifickými opatřeními uloženými stěžovatelům v důsledku jejich odmítnutí očkování.

b) K přijatelnosti

1. Obecné zásady

Soud předně zopakoval, že pracovněprávní spory jako takové mohou za určitých okolností spadat pod věcný rozsah článku 8 Úmluvy. Určité aspekty soukromého života totiž mohou být těmito spory dotčeny (např. propuštěním, přeřazením na nižší pozici, nepřipuštěním k výkonu určité profese apod.). Mezi tyto dotčené aspekty může patřit (i) „vnitřní kruh“ stěžovatele, (ii) možnost stěžovatele navazovat a rozvíjet vztahy s ostatními a (iii) společenská a profesní pověst stěžovatele. Typicky může pracovněprávní spor zasáhnout do soukromého života stěžovatele dvěma způsoby: na podkladě důvodů napadeného opatření (pak Soud uplatňuje přístup založený na důvodech), nebo na podkladě důsledků, které napadené opatření mělo pro soukromý život stěžovatele (Soud uplatňuje přístup založený na důsledcích) (*Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 115).

Pakliže důvody přijetí sporného opatření mohou souviset se soukromým životem stěžovatele (např. sexuální orientace, způsob oblékání, víra apod.), mohou tyto důvody samy o sobě založit použitelnost článku 8 Úmluvy (tamtéž, § 106). V případě přístupu založeného na důsledcích se zkoumá především intenzita zásahu. Pro založení použitelnosti článku 8 Úmluvy musí být důsledky pro soukromý život stěžovatele velmi závažné a musí jej ovlivnit značným způsobem. Závažnost důsledků se posuzuje porovnáním života stěžovatele před a po přijetí daného opatření. Dle Soudu je rovněž vhodné posuzovat subjektivní vnímání stěžovatele na pozadí objektivních okolností existujících v konkrétním případě. Tato analýza by přitom měla zahrnovat jak hmotné, tak nehmotné dopady sporného opatření (tamtéž, § 117).

2. Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud musel vyhodnotit, zda a případně jak byl v projednávané věci zasažen soukromý život stěžovatelů. Došlo u nich k přijetí jednoho či více následujících opatření: přeřazení na jiné místo ve veřejné službě se stejným nebo nižším platem; pozastavení výkonu služby bez finančního příspěvku, pokud odmítli vykonávat veřejně prospěšné práce; nebo pozastavení výkonu služby s finančním příspěvkem, pakliže tyto práce neodmítli. Všechna uvedená opatření byla dočasná a trvala po období v rozmezí od dvou týdnů do 15 měsíců.

Přestože nepovinné očkování není samo o sobě zásahem do článku 8 Úmluvy, Soud připustil, že volba, zda se nechat očkovat či nikoli, je spojena s osobní autonomií člověka. Dle Soudu tak byla opatření uložená stěžovatelům v důsledku odmítnutí očkování založena na důvodech zasahujících do svobody volby v oblasti soukromého života. Jelikož důvody pro uložení napadených opatření souvisejí se soukromým životem stěžovatelů, spadá projednávaný případ do působnosti článku 8 Úmluvy.

c) K odůvodněnosti

1. Obecné zásady

K vyhodnocení toho, zda projednávaný zásah představoval porušení článku 8 Úmluvy, musí Soud posoudit, zda se jednalo o zákonný zásah; zda zásah sledoval legitimní cíl uvedený v čl. 8 odst. 2 Úmluvy; a zda) byl nezbytný v demokratické společnosti. Zásah bude považován za nezbytný v demokratické společnosti k dosažení sledovaného cíle, pokud odpovídá na „naléhavou společenskou potřebu“ a pakliže je přiměřený sledovanému cíli. Smluvní strany navíc v oblasti zdravotní politiky požívají širokého prostoru pro uvážení, jelikož státy samotné jsou dle Soudu nejlépe vybaveny k posouzení priorit, společenských potřeb a využití zdrojů (*Vavříčka a ostatní proti České republice*, cit. výše, § 274 a 280),

2. Použití těchto zásad na projednávanou věc

Soud nejprve konstatoval, že žádný z předložených argumentů nebyl způsobilý zpochybnit zákonnost zavedených opatření. Dále Soud zopakoval, že pandemie onemocnění Covid-19 mohla mít pro jednotlivce vážné zdravotní důsledky (*Terheş proti Rumunsku*, č. 49933/20, rozhodnutí ze dne 13.

dubna 2021, § 39). Aby tak státy dostály svým pozitivním závazkům na poli článku 2 Úmluvy a ochránily životy osob nacházejících se v jejich jurisdikci, byly povinny přijmout taková omezení, která šíření infekce zabrání. Dle Soudu tedy není pochyb o tom, že opatření přijatá ve zdravotnictví, včetně těch namítaných v projednávané věci, sledovala legitimní cíl v podobě ochrany zdraví a ochrany práv a svobody jiných.

Soud dále připomněl, že Světové zdravotnická organizace aprobovala první vakcíny proti onemocnění Covid-19 v prosinci 2020. Následovala hromadná očkovací kampaň a po celém světě bylo aplikováno více než 13 miliard vakcín. V květnu 2023 Světová zdravotnická organizace odvolala klasifikaci onemocnění Covid-19 jako mezinárodní zdravotní hrozby. V mezidobí na toto onemocnění zemřelo přes sedm milionů osob. Soud uvedl, že bude posuzovat nezbytnost namítaných opatření v tomto kontextu, a bez výhody zpětného pohledu ze současné perspektivy.

Není sporu o tom, že neočkované osoby byly způsobitelné jak nakazit se virem, který v dané době aktivně cirkuloval, tak šířit ho dál. Udržování ochranných opatření ve vztahu k veškerému obyvatelstvu, včetně stěžovatelů, a zejména ve vztahu k ohroženým skupinám obyvatelstva závislým na zdravotnických a zdravotně-sociálních zařízeních, bylo tedy v době zavedení napadených opatření naléhavou společenskou potřebou. Nelze pominout ani to, že pokud by stěžovatelé onemocněli Covidem-19, vznikla by u nich pravděpodobně dlouhodobější pracovní neschopnost, což by rovněž představovalo zátěž pro stát, a to zejména co se týče zdravotního a zdravotně-sociálního sektoru, který byl v dané době obzvláště vytížen.

V poslední kroku Soud zkoumal, zda se vnitrostátním orgánům podařilo dosáhnout spravedlivé rovnováhy mezi výše zmíněnými veřejnými zájmy a právy jednotlivců chráněnými článkem 8 Úmluvy. Jelikož stěžovatelé nevysvětlili, jak byly napadenými omezeními zasaženi psychicky nebo na své důstojnosti, a s ohledem na to, že očkování bylo dobrovolné, musely vnitrostátní orgány v daném případě poměřovat pouze finanční zájmy stěžovatelů oproti závažným zájmům komunity jako celku. Většina stěžovatelů přitom nadále dostávala za svou práci odměnu, přestože nižší, či finanční příspěvek. Zcela bez příjmů zůstali jen ti stěžovatelé, kteří odmítli vykonávat jakoukoli činnost jim nabídnutou. Toto odmítnutí však nijak nevysvětlili a dle Soudu jednotlivec nemůže očekávat, že bude i nadále dostávat plat, pokud odmítá vykonávat jakoukoli práci.

Soud rovněž poukázal na to, že pandemie onemocnění Covid-19 způsobila obrovské finanční ztráty a nárůst nezaměstnanosti v různých ekonomických sektorech. Tyto ztráty jsou nevyhnutelným důsledkem globální pandemie, jakož i výjimečné a nepředvídatelné situace, v níž se státy v dané době octly.

Soud tak uzavřel, že uplatnění odstupňovaných opatření dopadajících na malý počet zdravotních a zdravotně-sociálních pracovníků s cílem chránit zdraví obyvatelstva, včetně stěžovatelů, a práva a svobody ostatních, bylo přiměřené sledovaným legitimním cílům. Vnitrostátní orgány tak nepřekročily svůj široký prostor pro uvážení v oblasti zdravotní politiky.

S ohledem na výše uvedené Soud neshledal porušení článku 8 Úmluvy.